

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА

1. Поняття і ознаки корпоративного права.
2. Предмет корпоративного права.
3. Суб'єкти корпоративних правовідносин.
4. Джерела корпоративного права України

1. Поняття та ознаки корпоративного права

Першочергово потрібно наголосити, що, переважно, корпоративне право розглядається як цивільно-правовий інститут, який входить до предмета регулювання цивільного права, але особливості цих суспільних відносин визначають їх внутрішню диференціацію і потребують відповідного правового регулювання. Отже, для регулювання корпоративних відносин застосовується цивільно-правовий метод регулювання – метод юридичної рівності сторін. У результаті врегулювання нормами права така група суспільних відносин набуває форми цивільного правовідношення. Проте Цивільний кодекс України не застосовує поняття „корпоративне право”, а такі поняття як: „право участі у Товаристві”, „частка в статутному капіталі,” і не існує єдиної статті, яка розкривала б зміст „корпоративного права” як це зробив Господарський кодекс України.

Поняття корпоративного права визначає частина перша статті 167 Господарського кодексу України, що набув чинності 30 січня 2004 року, а саме: „Корпоративні права – це права особи, частка якої визначається у статутному фонді (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами.”

Також, відповідно до Господарсько-процесуального кодексу України, корпоративні спори розглядаються виключно в господарських судах, до юрисдикції яких належать спори, що виникають з господарських правовідносин. Тому варто зробити висновок, що корпоративне право – це комплексний правовий інститут, який включає в себе норми різних галузей: цивільного, господарського, податкового, сімейного тощо. Визначення змісту поняття «корпоративне право» слід розпочинати із з'ясування сутності поняття «корпорація». Корпорація (англ. Corporation, від пізньолат. *corporatio* — об'єднання, співтовариство), за чинним законодавством України, є об'єднанням підприємств. Так, відповідно до ст.

120 Господарського кодексу України «корпорацією визнається договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації».

Поняття «корпорація» в правовій термінології США та інших держав англосаксонської правової системи ототожнюють з поняттям «юридична особа». Існують також позиції, згідно з якими корпорацією називають акціонерне товариство.

Проте найпоширенішим є розуміння корпорації як господарського товариства. Ця позиція відображена в Господарському процесуальному кодексі України (2017 р.), абз. «в» ч. 1 ст. 21 якого визначає підвідомчість справ господарським судам. За цією статтею господарським судам підвідомчі, зокрема, справи 3) справи у спорах, що виникають з корпоративних відносин, в тому числі у спорах між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи або між юридичною особою та її учасником (засновником, акціонером, членом), у тому числі учасником, який вибув, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи, крім трудових спорів.

З огляду на таку позицію корпоративне право можна визначити як сукупність норм, що регламентують правовий статус господарських товариств та організацій (корпорацій), регулюють порядок їх створення, діяльності, управління та припинення. За даної позиції корпоративне право є значно ширшим за акціонерне право, адже перше визначає правовий статус, порядок створення, функціонування та припинення не лише акціонерних, а й інших видів товариств.

Проте така точка зору не єдина. Корпоративне право розглядається також як система внутрішніх організаційних правил корпорацій, що є обов'язковими лише для членів корпорації. Ці правила зазвичай визначають організаційну структуру корпорації, її внутрішній трудовий розпорядок, підстави та порядок заохочення тощо.

Внутрішні правила корпорації (акти корпорації) приймаються її власником або уповноваженим ним органом. Слід зазначити, що вони мають прийматися/видаватися на підставі Конституції й законів України та відповідати їм. Визначаючи місце корпоративного права в системі права України, науковці мають різні погляди на правову природу відповідного правового інституту. Насамперед слід визначити, що правовий інститут юридичної особи переважно розглядається в межах цивільного права. Поняття юридичної особи закріплено в ст. 80 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 р. (далі – ЦК України), зокрема визначені основні положення щодо сутності юридичної особи, видів юридичних осіб, умови їх створення та припинення. Досить детально ЦК України в Главі 8 визначає правовий статус підприємницьких товариств (комерційних юридичних осіб), що в поєднанні з відповідними положеннями ГК України формують основу правового інституту корпоративного права.

Таким чином, корпоративне право — це сукупність норм, що регламентують правовий статус господарських товариств та організацій (корпорацій), регулюють відносини з приводу їх створення, діяльності,

управління та припинення, а також відносини внутрішнього характеру, які складаються в товаристві.

З суб'єктивної точки зору корпоративне право є правом, яке ґрунтується на участі в господарському товаристві.

2. Предмет корпоративного права

Предметом корпоративного права є суспільні відносини, що виникають у зв'язку зі створенням, діяльністю, управлінням та припиненням господарських товариств. Зазначені суспільні відносини можна поділити на такі великі групи: **Зовнішні** — відносини, що виникають між господарським товариством та іншими суб'єктами права. До зовнішніх відносин можна віднести відносини приватно-правового характеру, зокрема цивільні та трудові відносини, а також публічно-правового характеру, зокрема, адміністративні, фінансові тощо. Господарське товариство вступає в господарські та цивільні відносини, укладаючи договори різних видів з контрагентами та постачальниками. Господарське товариство має право наймати працівників на умовах трудового договору чи контракту". При цьому відносини товариства з найманими працівниками регулюються як локальними актами товариства (правилами внутрішнього трудового розпорядку, посадовими інструкціями тощо), так і законодавством про працю;

Внутрішні — відносини, які виникають всередині господарського товариства (власне корпоративні відносини).

Внутрішні відносини охоплюють відносини між учасниками господарського товариства, відносини між господарським товариством і його учасниками, а також відносини, що виникають між органами управління господарського товариства. Учасниками внутрішніх відносин,

таким чином, є господарське товариство, учасники господарського товариства та його органи управління.

Поширеними є ситуації, коли учасники оскаржують рішення органів управління товариства, подаючи до господарського суду позов, відповідачем за яким виступає орган управління. Зазначимо, що практика господарських судів свідчить про те, що між учасниками товариства та органами управління товариства не можуть виникати корпоративні відносини, у цих випадках належним суб'єктом відносин і відповідачем виступатиме саме господарське товариство.

Відносини між учасниками господарського товариства можуть регламентуватися положеннями договору (договору про заснування господарського товариства, засновницького договору) або закону (ч. 4 ст. 124 ЦК України, ст. 8 Закону України «Про господарські товариства» тощо). Спори, що виникають між учасниками господарських товариств, розглядаються господарськими судами.

Вагоме місце у внутрішніх корпоративних відносинах посідають відносини між учасниками товариства та господарським товариством. Учасники товариства засновують товариство і передають йому майно, необхідне для досягнення поставлених перед товариством цілей. При цьому учасники мають внести свої вклади до статутного (складеного) капіталу. Разом з цим обов'язком закон покладає на учасників й інші важливі обов'язки, яких мають дотримуватися учасники. Учасники мають також низку прав, дотримання яких повинно забезпечити господарське товариство (право брати участь в управлінні товариством, одержувати частину прибутку товариства тощо). Спори, що виникають між учасниками та господарським товариством, підвідомчі господарським судам.

Органи управління господарського товариства можуть делегувати повноваження іншим органам управління (наприклад, загальні збори учасників — наглядовій раді, виконавчому органу: наглядова рада — виконавчому органу). Між окремими органами управління виникають

відносини, для яких характерні підзвітність і підконтрольність. Так, виконавчий орган акціонерного товариства має звітувати перед загальними зборами учасників та наглядовою радою, загальні збори акціонерів за поданням органу контролю мають право відкликати виконавчий орган.

3. Суб'єкти корпоративних правовідносин

Суб'єктами корпоративних правовідносин є особи, які беруть участь у корпоративних правовідносинах, зокрема: а) господарське товариство є основним суб'єктом корпоративних правовідносин;

б) учасники господарського товариства;

в) органи управління господарських товариств.

Господарське товариство — це юридична особа, статутний (складений) капітал якої поділений на частки між учасниками.

Господарські товариства можуть бути створені у формі повного товариства, командитного товариства, товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерного товариства.

Учасником господарського товариства може бути фізична або юридична особа. Господарське товариство, крім повного і командитного товариств, може бути створене однією особою, яка стає його єдиним учасником.

Зазначимо, що суб'єктом корпоративних відносин є саме учасник господарського товариства. Суб'єктами корпоративних правовідносин не є особи, які не стали учасниками, зокрема спадкоємці померлого учасника, особи, які бажають вступити до складу учасників товариства.

Так, Донецький апеляційний господарський суд постановою від 12.06.2007 у справі за позовом ТОВ «Зодіак» до Л.С., Л.О. про визначення їхніх часток у статутному капіталі товариства, успадкованих після смерті учасника товариства, обґрунтовано припинив провадження у справі на підставі п. 1 ст. 80 ГПК України (спір не підлягає вирішенню у господарських судах). Судова колегія апеляційної інстанції дійшла висновку про те, що цей

спір не є корпоративним з огляду на те, що відносини між юридичною особою-позивачем та спадкоємцем померлого учасника не є корпоративними.

Учасники товариства мають ряд прав, зокрема:

- брати участь в управлінні товариством у порядку, визначеному в установчому документі, крім випадків, встановлених законом;
- брати участь у розподілі прибутку товариства і одержувати його частину (дивіденди);
- вийти у встановленому порядку з товариства;
- здійснити відчуження часток у статутному (складеному) капіталі товариства, цінних паперів, що засвідчують участь у товаристві, у порядку, встановленому законом;
- одержувати інформацію про діяльність товариства у порядку, встановленому установчим документом;
- учасники господарського товариства можуть також мати інші права, встановлені установчим документом товариства та законом.

На учасників покладено також ряд обов'язків, серед яких такі:

- додержуватися установчого документа товариства та виконувати рішення загальних зборів;
- виконувати свої зобов'язання перед товариством, у тому числі ті, що пов'язані з майновою участю, а також робити вклади (оплачувати акції) у розмірі, в порядку та засобами, що передбачені установчим документом;
- не розголошувати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію про діяльність товариства;
- учасники господарського товариства можуть також мати інші обов'язки, встановлені установчим документом товариства та законом.

Органами управління товариством є загальні збори та виконавчий орган. Проте слід зазначити, що закон може передбачати й інші органи управління господарським товариством (наприклад, наглядову раду). Органи управління мають свою чітко визначену компетенцію. Органи управління тісно співпрацюють один з одним для досягнення цілей, поставлених перед

товариством. Система органів управління господарського товариства побудована таким чином, щоб забезпечити сталість розвитку товариства, оперативність прийняття поточних рішень, ефективність поточного управління діяльністю товариства тощо. Все це досягається шляхом розмежування компетенції органів управління, встановлення системи контролю за діяльністю виконавчого органу, можливістю зміни складу виконавчого органу у разі невиконання поставлених перед ним завдань.

Саме тому органи управління постійно взаємодіють між собою. Чітке визначення прав і обов'язків органів управління, порядку обміну інформацією, організації виконання рішень у локальних актах господарського товариства дозволить підвищити ефективність роботи товариства в цілому.

4. Джерела корпоративного права України

Система джерел корпоративного права України подібна до інших систем підгалузей та інститутів господарського права України (Конституція, закони, підзаконні нормативні акти, локальні нормативні акти, судові акти).

Основу системи корпоративного законодавства становлять Господарський кодекс України (далі – ГК), Цивільний кодекс України (далі – ЦК), Закони України «Про господарські товариства» та «Про акціонерні товариства», «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». ГК визначає поняття корпоративних прав, відносин та основні визначення видів господарських товариств. Детального регулювання, на відміну від ЦК, правового статусу господарських товариств він не містить. Є також інші спеціальні закони, які складають спеціальне законодавство за сферами діяльності акціонерних товариств чи товариств з обмеженою відповідальністю (наприклад, закони України «Про банки та банківську діяльність», «Про страхування», «Про холдингові компанії»).

Базовим нормативно-правовим актом корпоративного законодавства є Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. (далі — ЦК України). Він визначає

правовий статус господарського товариства, порядок створення господарських товариств різних форм, засади управління ними, містить вимоги до установчих документів, визначає права та обов'язки учасників господарських товариств, порядок припинення господарських товариств та ряд інших важливих аспектів. [5]

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. (далі — ГК України) містить визначення господарського товариства та визначає форми господарських товариств. Слід зазначити, що положення ГК України про господарські товариства суперечать положенням ЦК України, що ускладнює регулювання корпоративних правовідносин.

Наступним законодавчим актом є Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.91 р. (далі — Закон про господарські товариства), який регламентує порядок створення, функціонування та припинення господарських товариств усіх форм. Закон про господарські товариства регламентує ряд питань, які не врегульовані ЦК України, зокрема порядок створення акціонерного товариства, мінімальний розмір статутного капіталу господарських товариств, порядок формування вкладів і додаткових вкладів учасниками, порядок скликання загальних зборів учасників товариства, порядок голосування на загальних зборах учасників.

Важливим законодавчим актом є Закон України «Про акціонерні товариства» від 17 вересня 2008 р. р. (далі — Закон про акціонерні товариства), який регламентує порядок створення, діяльності, припинення, виділу акціонерних товариств. їх правовий статус, права та обов'язки акціонерів.

Останньою новелою законодавства став Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (далі – Закон) №2275-VIII, який був прийнятий Верховною Радою України в цілому 06.02.2018 р. Закон 17.03.2018 р. був оприлюднений в офіційному виданні ВРУ «Голос України». Відповідно до Прикінцевих та перехідних положень, Закон набирає чинності через 3 місяці з дня офіційного опублікування, тобто 17.06.2018 р., крім ч. 2 ст. 23, яка набере чинності через 1 рік з дня набрання чинності Законом (тобто

17.06.2019 р.). Відтепер кількість учасників товариства не обмежуватиметься, вклад учасника товариства вноситиметься протягом 6 місяців з дати державної реєстрації, якщо інше не буде передбачено статутом, а також склад органів товариства виглядатиме інакше. Законом передбачається, що органами товариства є загальні збори, виконавчий орган та наглядова рада (у разі утворення). При цьому формування ревізійної комісії не потрібне. Установчий документ товариства також зазнав змін. По-перше, всі підписи на статуті

засвідчуються нотаріально. По-друге, зменшено перелік відомостей, які обов'язково повинні зазначатися у статуті (найменування товариства, органи управління, їхня компетенція, порядок прийняття ними рішень, порядок вступу до товариства та виходу з нього). Відповідно до нового Закону, кількісний склад учасників товариства не буде обмежуватись. Законом вводяться нові поняття, такі як «корпоративний договір» та «безвідклична довіреність», «значний правочин» та «правочин, щодо якого є заінтересованість», «конфлікт інтересів» та введений алгоритм дій у разі виникнення останнього. Закон не передбачає такого поняття як «позачергові загальні збори». Окрім того, змінено та більш детально врегульовано процедуру спадкування частки учасника.

Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб- підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 р. (далі — Закон про державну реєстрацію) регулює відносини, які виникають у сфері державної реєстрації юридичних осіб, у тому числі господарських товариств, державної реєстрації змін до установчих документів господарських товариств, державної реєстрації припинення господарських товариств і низку інших важливих відносин [2].

Правові аспекти випуску та обігу акцій, права акціонерів регламентує Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 (далі — Закон про цінні папери та фондовий ринок).

На господарські товариства як підприємницькі товариства поширюються всі нормативно-правові акти, що регулюють порядок

здійснення підприємницької діяльності: Закони України «Про підприємництво» від

07.02.91 р. (чинна лише ст. 4), «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 01.07.2015 р., Податковий кодекс України від 02.12.2010 р.,

«Про захист економічної конкуренції» від 11.01.01 р., «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.96 р., «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.91 р., «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.92 р. (далі — Закон про банкрутство),

«Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 р., податкові та інші закони, підзаконні нормативно-правові акти та акти органів місцевого самоврядування.

Чільне місце серед джерел корпоративного права посідають також акти рекомендаційного характеру, які розробляються органами державної влади (Фондом державного майна, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку та ін.). Наприклад, згідно з ч. 1 ст. 1 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» модельний статут затверджується Кабінетом Міністрів України. Модельний статут товариства з обмеженою відповідальністю затверджено постановою

Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2011 р. № 1182. Державна реєстраційна служба України видала Лист від 19 липня від 2012 р. № 829-7-25- 1 «Щодо провадження діяльності юридичної особи на підставі модельного статуту», яким роз'яснено деякі особливості провадження діяльності юридичної особи на підставі модельного статуту [2].

Поряд із нормативно-правовими актами до джерел корпоративного права належать і локальні (внутрішні) акти, які регулюють діяльність певного господарського товариства. Найважливішими локальними актами є установчі документи (статут, засновницький договір, меморандум), оскільки вони регламентують ключові аспекти діяльності господарського товариства. До локальних актів належать також посадові інструкції, правила внутрішнього трудового розпорядку тощо.

Оскільки особливістю корпоративного права є наявність у ньому локальних нормативних актів, що ухвалюються компетентними органами управління корпорації, переважним є диспозитивний метод регулювання корпоративних правовідносин, коли законодавець досить багато аспектів корпоративного життя віддає на саморегулювання [14, с. 39].

Значний інтерес в українській юридичній літературі становить питання: які акти корпорації вважати локальними корпоративними актами?

Широкого підходу до поняття корпоративних актів (у нашій класифікації – локального корпоративного акта) дотримується М. Томашевська, визначаючи його як документ установленої форми, виданий від імені юридичної особи її компетентним органом згідно з установленою процедурою з метою регулювання відносин, що складаються в процесі діяльності цієї юридичної особи. [15, с. 10] На думку Т. Кашаніної, корпоративні нормативні акти – це документи органів управління корпорації, що мають корпоративні норми. [16, с. 241] Проте інший науковець Лукач І.В. не згоден з тим, що вчена у класифікації відносить до їх регулювання всі сфери господарського життя корпорації [16, с. 243], оскільки не можна зводити всі локальні акти до корпоративних, оскільки вони регулюють багато сфер діяльності корпорації – виробничу, товарно-розрахункову, фінансову, трудову тощо. Ці норми складають основу джерел договірних, інвестиційних, фінансового, трудового права, а не корпоративного [17, с. 254].

З огляду на те, що статут є також локальним нормативним актом, суперечливим є підхід, що локальні корпоративні акти чинні тільки в межах конкретного підприємства [18, с. 97]. Наприклад, вони розповсюджуються на так званих «майбутніх учасників», тобто осіб, що мають намір стати учасниками товариства, а відтак мають виконати умови статуту. Класичним і найпростішим прикладом може бути ч. 2 ст. 7 Закону України «Про акціонерні товариства», згідно з якою статутом приватного акціонерного товариства може

бути передбачено переважне право його акціонерів на придбання акцій цього товариства, що пропонуються їх власником до відчуження третій особі. [17, с. 254].

Окрему категорію локальних актів корпорації становить засновницький договір, що не є засновницьким документом. У ГК і Законі України «Про акціонерні товариства» цей договір має назву засновницький, а в ЦК – договір про створення акціонерного товариства (ст. 153) і договір про заснування товариства з обмеженою відповідальністю (ст. 142). Згідно з ч. 3 ст. 153 ЦК договір про створення акціонерного товариства укладається в письмовій формі, а якщо товариство створюється фізичними особами, договір підлягає нотаріальному посвідченню. Це суперечить абз. 4 ч. 2 ст. 9 Закону України

«Про акціонерні товариства», згідно з яким нотаріальному посвідченню підлягає не договір, а підписи засновників-фізичних осіб. Проблемним видається той факт, що згідно з абз. 3 ч. 2 ст. 9 Закону України «Про акціонерні товариства» засновницький договір не є установчим документом товариства і діє до дати реєстрації Національною комісією з цінних паперів і фондового ринку звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій. [3]

ЦК також не містить прямої норми, що засновницький договір припиняє свою дію з моменту реєстрації ТОВ. Таким чином, у законодавстві відсутні вимоги, що засновницький договір ТОВ припиняє свою дію. Із зазначеного ми не розуміємо, чому Верховний Суд України у п. 15 Постанови Пленуму зробив висновок, що з набранням чинності ЦК (ст.ст. 142, 153) договір про створення (заснування) АТ, ТОВ та ТДВ не регулює відносини між учасниками (акціонерами) товариства при здійсненні його діяльності і припиняє свою дію після досягнення мети – створення та державної реєстрації товариства. Тому І.В. Лукач вважає, що такий висновок може бути зроблений лише щодо акціонерних товариств з огляду на норми Закону України «Про акціонерні товариства», а не ЦК [17, с. 256].

Не можна не вказати на те, що корпоративне право України відчуває серйозний вплив з боку судової системи. Роз'яснення Вищого господарського

суду України не належать до офіційних тлумачень – сформульованих у спеціальному акті роз’яснень змісту й мети правових норм, які здійснюються уповноваженим органом і мають загальнообов’язкове значення [19, с. 110]. Однак через недосконалість корпоративних норм такий рекомендаційний характер у корпоративному праві набуває обов’язковості для судових органів, оскільки в них просто відсутні інші норми для вирішення корпоративних конфліктів.

Найбільш важливими для корпоративного права є такі судові рекомендаційні акти: Рекомендація Президії Вищого господарського суду України від 28 грудня 2007 р. № 04-5/14 «Про практику застосування

законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин»; Постанова № 13 Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2008 р. «Про практику розгляду судами корпоративних спорів». На них багаторазово посилаються господарські суди при вирішенні корпоративних конфліктів. Не можна не відзначити, що багато їх положень суттєво застаріли, оскільки приймалися ще до вступу в дію Закону України «Про акціонерні товариства». Наразі є нагальна потреба в ухваленні нових рекомендаційних актів із залученням громадськості до їх обговорення.

Принципи корпоративного управління ОБСЄ мають велике значення для діяльності акціонерних товариств у всьому світі. Вони мають свої витоки зі звичаїв ділового обігу, проте останніми роками набули значення як нормативно-правові акти. Згідно з 2. п 25 ч. 2 ст. 33 Закону України «Про господарські товариства» до виключної компетенції загальних зборів акціонерів відноситься затвердження принципів (кодексу) корпоративного управління товариства [1]. Рішенням НКЦПФР від 24 липня 2014 р. № 955 відповідно до п. 29 частини другої ст. 7 Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» було затверджено Принципи корпоративного управління. Згідно з п. 5 ч. 1 ст. 77 Закону України «Про акціонерні товариства» було визначено принципи (кодекс) корпоративного управління товариства. Економісти відзначають, що наявність у компанії

власного кодексу корпоративного управління розцінюється інвестиційними та консалтинговими компаніями, що є консультантами й агентами портфельних інвесторів, як чинник, що підвищує її привабливість [20, с. 13–14].

Таким чином, джерела корпоративного права мають свою специфіку, а саме: 1) установлення основних понять корпоративного права в ЦК, ГК, законах України «Про господарські товариства» та «Про акціонерні товариства», дублювання норм, що вміщені в спеціальних законах в ЦК;

2) велике значення локальних нормативних актів; 3) через прогалини в законодавстві значну роль відіграють акти Вищого господарського суду та Верховного Суду України; 4) особлива роль кодексів корпоративного управління, поведінки та правил фондових бірж; 5) процес адаптації корпоративного законодавства України до вимог ЄС частково виконаний, проте залишилося багато питань, що потребують опрацювання; 6) значний вплив підзаконних нормативних актів на правове становище акціонерних товариств, великих товариств з обмеженою відповідальністю та державних товариств.